

Марія ПАСІЧНИК,
вчителька Хмельницької СЗОШ І–ІІІ ст. № 21

Використання нестандартних прийомів роботи над правописом словникових слів у 3 класі

Словникова робота у початковій школі містить кілька конкретних завдань: збагачення, уточнення, активізація словника, заміна діалектизмів словами літературної мови. Вчитель має передбачити плано-мірне, систематичне розширення уявлень і понять дітей про нові предмети, явища та засвоєння їх назв.

Доцільно використати наступні форми роботи: словникові, малюнкові, вибіркові, розподільні диктанти, списування слів на каліграфічних хвилях (4–6 слів); самодиктанти – учень самостійно записує слова, які запам'ятав, мовні ігри – ребуси, кросворди тощо. Мовні ігри не тільки сприяють всебічному розвитку, а й пробуджують інтерес до знань, виховують прагнення вивчати рідну мову, збагачувати свій словниковий запас.

Робота над словниковими словами повинна мати виховне спрямування: прищеплювати любов до батьків, до рідних, до України та повагу до людей праці, виховувати чесність, правдивість, працьовитість.

АБРИКОС

1. Загадка.

Сам жовтенький, соковитий
достигає серед літа.
Він у джемі, у варенні
і солодкий, і приємний. (А б р и к о с)

2. З букв слова *абрикос* склади нові слова.

3. Склади речення.

абр.косова
квітка ніжна
рожева тендітна

АДРЕСА

1. З кожного слова – по букві.

мАк, Дуб, Риба, пЕрець, ноСоріг, рАк.

2. Вірш від Діда-буквоїда.

– Де ти ж.веш, хлопчино,
назви будинок свій.
.дресу в ту ж хвилину
назвав малий Андрій.

3. Слова-родичі.

Адр.с.
Адр.с.т
Адр.с.в.т.
Адр.с.в.н.й

АЙСТРА

1. Вірш.

Опівночі айстри в саду розцвіли...
Умилась рососою, вінки одягли,
І стали рожевого ранку чекать,
І в райдугу барвів життя убирають...
І марили айстри в розкішнім півсні
Про трави шовкові, про сонячні дні, –
І в мріях ввижалась їм казка ясна,
Де квіти не в'януть, де вічна весна...

(Олександр Олесь)

2. Загадка.

Ці осінні квіточки,
Мов маленькі зірочки –
Білі, сині, пурпурові,
Фіолетові, бузкові.

3. Буква на відпочинку (*Аа*).

.ллочка, .ллуся, .лла
В саду .йстри поливла.
.йстри жовті, сині, білі,
. в .ллочки очі милі.

АВТОМОБІЛЬ

1. Загадка.

Я не їм вівса, ні сіна.
Дайте випити бензину –
Усіх коней обжену,
Куди хочеш – побіжу.

2. Вірш.

Ось мій автомобіль.
Заліз у нього джміль
І на кермо натис: дзис, дзис.
Сам, як мотор, гуде.
Автомобіль не йде.
Не крутиться кермо
й само. (В. Швець)

3. Підмет загубився.

Проїжджою частиною вулиці мчать Будь обережним!

АГРОНОМ

1. Шарада. З кожного слова – по букві.

Акула, Гриб, поРтфель, сОм, пеНь, Окуляри,
Малина.

В горбики запас складає,
Як пловатись – добре знає!

2. Вірш.

– Ти хто? – осел пита верблюда.
– Верблюдом звать мене усюди.
– Е ні, дружок, дурити кинь.
Ти не верблюд – горбатий кинь. (*Грицько Бойко*)

3. Книжковий черв'ячок з'їв букви.

В.рб..д
В.рб..д.ц.
В.рб..ж.й

ВОГНИЩЕ

1. Загадка.

Лісом він котився з ревом,
Ів кущі, траву, дерева.
А коли напивсь води –
Стих і згаснув назавжди.

2. Вірш.

Ватра, вогнище, багаття!
А вогонь один? Та ні!
Різні назви, різні плаття,
Різні лики вогняні.
Срібна, злотна, пурпурова
Грань-жарина спалахне,
Доки вимовиш три слова,
Вибираючи одне ... (*Дмитро Павличко*)

ВОКЗАЛ

1. Загадка.

Тут завжди людей багато:
Той зібрався у Карпати,
Той до Сум квиток купує.
Гамір, шум, усе вирує.
Гучномовець не вгавас.
Кожен кудись поспішає.
Не базар, не кінозал.
Відгадали? Це ... (в о к з а л).

2. Книжковий черв'ячок з'їв букви.

В.кзал, в.кз.л.н.й, прив.кз.л.н.й.

ГРІМ, ГРИМІТИ

1. Встанови відповідність.

Як грім серед ясного неба – сердитися.
Метати громи – несподівано.
Як громом вдарило – здивувало.

2. Загадка.

Ревнув віл на сто гір, на тисячу городів.

3. Прислів'я.

Поки грім не гряне, ледачий не встане.
Грім гримить – хліб буде родить.
Небо з громами – земля з квітками.

ДЕПУТАТ

1. Анаграма.

А Д Е Т П У Т
6 1 2 5 3 4 7

2. Встанови відповідність.

Член органу законодавчої влади,
обраний виборцями – депутат.
Керівник установи – директор.
Глава держави – президент.

ДИРЕКТОР

1. Знайди зайве слово.

Д.рект.р, д.рект.рський, д.ригент, д.рекція.

2. Склади і прочитай речення.

Д.ректор року дітей початком привітав з навчального.

ЕЛЕКТРИКА

1. Загадка.

По дроту ходить, пійтму розгонить.

2. Вірш.

Дає електрику країні
Ця чарівниця-станція.
І здогадатись ви повинні,
Що це ... (е л е к т р о с т а н ц і я).

КИПІТИ

1. Встанови відповідність.

Кипить робота – сердитися, нервувати.
Кипіти від гніву – робота швидко ладиться.

2. Замасковані слова.

Вдома скрізь БТИПИК робота – починається АТОБУС.

КИШЕНЯ

1. Загадка.

А в нашого парубка з обох боків зарубка.

2. Вірш.

Дід Хома для дівтори
Розкрива кишеню:
– Лізь горішків набери
Кожен повну жменю. (*В.Лагода*)

3. Коли так кажуть: У кишені вітер гуляє.

КОЛЕКТИВ

1. Анаграма.

к т о в и к е л
1 6 2 8 7 5 4 3

2. Прислів'я.

Колектив – велика сила.

КОМБАЙН, КОМБАЙНЕР

1. Загадка.

Полям бродить, зерно молотить,
Жне, косить, а хліба не просить.

2. Гра "Що не так?"

Геть усе, усе на світі
Переплутав хлопчик Вітя.
Каже: "Діти вчаться в полі,
А комбайн працює в школі".

3. Прочитай вірш.

3. "Як, тату, комбайнером стати?" –
4. давно запитує Тарас.

2. Жнива ідуть – гарячий час.
1. І день, і ніч гудуть комбайни,

КОМП'ЮТЕР

1. Загадка.
Є у нашій школі диво:
Порахує все дбайливо,
Може з нами в шахи грати,
Ще й уміє вигравати.
І про мене, і про тебе
Все розкаже так, як треба.
2. З букв слова комп'ютер утвори нові слова.

КОРИДОР

1. Постав у потрібній формі.
Зайти в
Йти
Прибрати у
2. Букви е, и, загубилися.
Вниз по сходинках спустився,
під з.млею оп.нився,
кор.дором перейшов,
вихід з-під з.млі знайшов.

КОСМОНАВТ

1. Загадка.
Кому не хочеться літати?
О, дуже заздять малюки
Сміливцям, котрі заповзято
Мандрують в небі, між зірки.
Найпершим став із них Гагарін,
А інші відлітали в парі.
Пізніше вже в кількох були в польоті...
Тепер скажіть, як звуть пілотів.
2. Назви одним словом.
Всесвіт, який підкорили наші космонавти, –
Людина, яка здійснює польоти в космічному просторі, –
3. Яке слово зайве?
Космос, космонавт, ракета, електростанція, космодром.

КРИНИЦЯ

1. Склади і відгадай загадку.
2. стоїть бочка. 4. той нап'ється.
1. Серед села 3. Хто захоче,
2. Вірш.
За селом у нас криничка,
Неглибока, невеличка.
Клен шумить над нею листом,
В ній вода холодна й чиста. (М.Сингаївський)
3. Прислів'я.
Не плюй у криницю – знадобиться води напиться.
4. Вірш від Діда-буквоїда.
У спеку пес.ку і киці
Гриц. приніс води з кр.ниці.
Ті прибігли: ну й б.да –

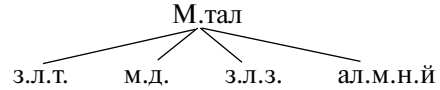
- З миски зникла вся вода!
Хто це воду вип.в? Хто це?
Здогадалис., дітки? ... (С о н ц е).

КУКУРУДЗА

1. Загадка.
На городі молода пишні коси розпліта,
У зеленії хустинки золоті зростить зернинки.
2. Вірш від Діда-буквоїда.
Виростає у ст.пах
Кукуру..а в кісниках:
П.вновісна, біл.зуба.
Под.витись прямо любо!
3. Гра „Букви загубилися”. Прочитай прислів'я.
Щ.б кукуру..и бул. д.в.лі – зустрічай с.нце в плі.

МЕТАЛ

1. Слова-сходинки.
М . тал
М . тал . . т
М . тал . . г
М . тал . . ий
М . тал . . гія
2. Загадка від Діда-буквоїда.
М.талевий в неї нос.к
І лляний у неї хвост.к.
Із шиття не буде толку,
Якщо ми не віз.мем ... (г о л к у).
3. Гра "Металевий аукціон".

МИНУЛИЙ

1. Анаграма.
3 2 5 4 1 6 7
н и л у м и й
2. Книжковий черв'ячок з'їв букви.
М.не, м.нає, м.нулий.

ОЧЕРЕТ

1. Загадка.
Стоїть дід над водою, трясє бороною.
2. Прочитай приказку, роз'єднавши слова.
Якщодошунебудетойочеретневиросте.
3. Загадка від Діда-буквоїда.
У зленому жак.ті
Галасує в оч.реті.
Хоч і плавати мастак,
А не риба і не рак. (Ж а б е н я).
4. Вірш.
Чого це в долині простягнена стрічка?
І зовсім не стрічка це, друзі, а річка.
Хлюпоче й біжить все вперед і вперед.
Над нею в долині шумить очерет. (М.Пригара)

ПИРИГ

- Загадка.
Його бабуся випікає,
Він стіл святковий прикрашає.
Гукайте швидше всіх малят,
Хай по шматочку всі з'їдять.

- Прислів'я.

Нема хліба – їж пироги.
Славна хата не кутками, а пирогами.

- Вірш.

Я спекла смачний пиріг.
В хату з двору кіт прибіг.
Ніжно лащитьс'я дружок –
Йому пахне пиріжок.

ПРЕЗИДЕНТ

- Анаграма.

Д И З П Р Е Т Е Н
6 5 4 1 2 3 9 7 8

- Вибери правильну відповідь.

Обраний на певний термін глава держави	мер президент директор
---	------------------------------

ПШЕНИЦЯ

- Загадка.

Вона – годувальниця наша,
В неї хліб смачний і каша,
Смачні з часником пампушки,
Млинці, пиріжки, галушки...
Кому що смакує і сниться,
А мати смакоті – ... (п ш е н и ц я).

- Прислів'я.

На чорній землі біла пшениця родить.

- Вірш.

В кожному колосі зерно
Світиться медово,
Бо трудились на землі
Люди всі чудово.
Наче сонце, на столі
Свіжа паляниця –
Бо на славу уродила
Золота пшениця.

РАДІО

- Загадка.

У куточку на стіні,
Сіра скринька на шнурочку
Все розкажує мені.

- Введи слово *радіо* у речення.

- Ребус.

Рак'дім'о

САНТИМЕТР, ДЕЦИМЕТР

- Утвори слова.

санти → метр
деци → метр

- Розташуй міри довжини у порядку зростання.
Метр, міліметр, дециметр, кілометр, сантиметр.

СЕКUNДА, ХВИЛИНА

- Загадка.

В однієї матері шістдесят доньок,
А в кожній доньки по шістдесят дітей.

- Встанови відповідність.

Хвилину на хвилину –	найближчим часом, ось-ось.
3 хвилину на хвилину –	точно у визначений час.
Вільна хвилину –	незаповнений роботою короткий перепочинок.

- Утвори слова-родичі.

С.кунда, с.кундн..., с.кунд.чк., с.кунд.м.р.

СПАСИБИ

- З кожного слова – по букві.

Сова, Півень, рАкета, ноСоріг, сИр, гриБ, кІт.

- Вірш.

"Спасибі", "будь ласка" і "будьте здорові" –
Слова, необхідні й корисні у мові.
Приємно їх чути і в школі, і вдома
Від мами, учителя й просто знайомих. (Л.Савченко)

ТРИВОГА

- Ребус.

3 ВОГА

- Добери слова-родичі.

Тривога → Як?
 → Який?
 → Що робити?
 ФЕРМЕР

- Загадка.

Рано-вранці він встає, поле огляда своє.
Там зросла і колоситься
Золота густа пшениця.
Є садок, город і ферма...
Тож працює він старанно,
Тому і встає так рано.
Має трактори сучасні
І комбайни першокласні.
На землі господарює
І з тобою нас годує.

- Анаграма.

Р М Е Ф Е Р
6 4 2 1 5 3

ЧЕРЕМХА

- Загадка.

Квіти білі з китицями,
Плоди чорні з кісточками.

- Склади і прочитай народну прикмету.

Ч.р.мха останніми в.сняними перед зацвітає
заморозками.

- Вірш.

Рясна черемха і бузок,
І яблуневий цвіт

В своїм убранні молодім
Блищать на сонці золотім.

ЧЕРЕШНЯ

1. Загадки.

Маленькі плоди, мов сережки, повисли.
Червоні – солодкі, зелені – ще кислі.

Була зелена і маленька, а потім стала червоненька.

2. Вірш.

Чудесний сад

Кажуть, наче біля школи є один чудесний сад.
Там до сонця тягне вуса кучерявий виноград.
Стигли груші соковиті так і просять: подивись!
Жовті яблука на вітті наче медом налились.
Там таке є, кажуть, диво, що відразу й не збагнуть.
Золоті й червоні сливи на однім гіллі ростуть.
Мов горіх, висять черешні, що аж ломляться гілки.

І, напевне ж, не тутешні роблять там садівники...
Груші сиплються рум'яні, пахнуть яблука вгорі.
Люди прийдуть і поглянуть: – От спасибі, школярі! –
І заплівшись біля школи, хилить грона виноград,
І цвіте земля навколо, мов лункий зелений сад.
(Марія Пригара).

Л і т е р а т у р а

1. *Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закладів. 1–4 класи.* – К. : Видавничий дім "Освіта", 2012. – 392 с.
2. *Губенко О.* Рідна мова. Розмова про слово. Робота над словниковими словами. 3 клас: Посібник для вчителя / О. Губенко. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006.
3. *Паршина С. В., Пасічник М. А.* Використання нестандартних прийомів роботи над правописом словникових слів у 1–4 класах: Посібник для вчителя / С. В. Паршина, М. А. Пасічник. – Хмельницький, 2009.
4. *Чекіна О.* Робота зі словниковими словами: нетрадиційні прийоми, ігри та завдання для учнів 1–4 класів / О. Чекіна. Х. : Вид. група "Основа", 2008.